

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

עקירת גופו

(ג' א') בעי מיניה רב מרבי: הטעינו חברו אוכלין ומשקין (ברשות היחיד), והוציאן לחוץ (והניחם), מהו? עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומיחייב, או דילמא לא?
אמר ליה: חייב. ואינו דומה לידו¹.

מאי טעמא? גופו ניח (על גבי קרקע ונחשב עקירה), ידו לא ניח².

(ג' ב') כדתניא: היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום (דהיינו דומיא דהטעינו חברו בשבת, דהכא והכא ליכא עקירה דאיסור גביה), והוציאן לחוץ משחשיכה, חייב, לפי שאינו דומה לידו.

שיטות הראשונים

הנחת גופו: בבעיית הגמרא אם עקירת גופו כעקירת חפץ דמי או לא, כתבו **תוספות**, נראה **לר"י** דהכי נמי מצי למיבעי לענין הנחה³. וכן פסק **הרמב"ם** למסקנה, שדין אחד להם, "שעקירת גופו בחפץ שעליו כעקירת החפץ מאותה רשות, ועמידתו באותו החפץ כהנחת החפץ בקרקע שעמד בה"⁴.

הנחה בתוך יד חברו: מבואר בגמרא דידו לא ניח. והקשה **הרשב"א** אם כן נתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה, אמאי חייב. ומסקנתו, דברשות שהגוף שם, ידו מונחת לכולי עלמא. וכשהיא ברשות אחרת, למ"ד אגד גוף שמיה אגד, לעולם הולך אחר גופו. ולמ"ד לאו שמיה אגד (וכן הלכה), אם הוא בתוך שלושה לקרקע נחשב כנח⁵.

יד אדם הפשוטה לרשות אחרת

(ג' ב') אמר אביי: פשיטא לי (ממשנתנו) ידו של אדם (הפשוטה לרשות אחרת), אינה לא כרשות הרבים, ולא כרשות היחיד (אינה נגדרת אחר גופו להיות כרשות שעומד בה).

בעי אביי: ידו של אדם, מהו שתעשה ככרמלית? מי קנסוה רבנן (למי שפשט יד מליאה לרשות אחרת) לאהדורי לגביה, או לא⁶?

1. הפשוטה לפנים וגופו לחוץ, ונתן בעל הבית לתוכה, דפטר ביה תנא דמתניתין אף לעני שהוציאה. רש"י.
2. הלכך כי הוציאה לא עקר מידי, ואין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה. רש"י.
3. כגון שהוציא חפץ לרשות הרבים ועמד שם למוש ולא הניחו על גבי קרקע, אם הנחת גופו הוה כהנחת חפץ או לא. וממתניתין דקתני או שנטל מתוכה והוציא העני חייב, ליכא למיפשט, דאיכא לאוקמא שהניחו על גבי קרקע.
4. מקורות - רמב"ם (הל' שבת י"ג). תוספות (ג' א', ד"ה עקירת).
5. מקורות - רשב"א (ג' א', ד"ה הכי גריס). וראה עוד סוגיא הבאה, ושיטות הראשונים שם.
6. השתא דחזינן דלאו בתר גופו שדינן לה לענין איחויבי מדאורייתא, אלמא איפלוג רשותא, מי אחמור עלה רבנן למיהוי כרמלית, דהיכא דהושיט ידו מלאה לרשות אחרת (שהתחיל באיסור) לא יחזירנה אצלו, ותהא כך פשוטה עד שתחשך, דכיון דלאו בתר גופו גרידא, נעשית לה רשות אחרת מדרבנן, דגזור רשות מדבריהם לשבת שאסור להכניס ולהוציא ממנו לרשות היחיד ולרה"ר, ושמו כרמלית. רש"י (וראה גירסת ר"ח ודברי רשב"א. ולמסקנה אין חילוק יסודי בין הפירושים).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תא שמע, היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ, **תני** חדא; אסור להחזירה. **ותני** אידך: מותר להחזירה. מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר ככרמלית דמיא, ומר סבר לאו ככרמלית דמיא?
(ודחי) לא! דכולי עלמא ככרמלית דמיא, ולא קשיא, כאן למטה מעשרה (רשות הרבים הוא, וקנסוה רבנן ושוויה כרמלית⁷), כאן למעלה מעשרה (דאזיר מקום פטור הוא).

ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מעשרה, ולא ככרמלית דמיא, ולא קשיא כאן בשוגג (לא קנסוהו), כאן במזיד. ואיבעית אימא אידי ואידי בשוגג, והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי.

ואיבעית אימא לעולם לא קנסו, ולא קשיא, כאן לאותה חצר. כאן לחצר אחרת⁸.

(ד' א') כדבעא מיניה רבא מרב נחמן: היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ, מהו להחזירה לאותה חצר (שהוא עומד בתוכה)? אמר ליה: מותר. לחצר אחרת מהו? אמר ליה: אסור.

ומאי שנא? לכי תיכול עלה כורא דמילחא. התם (כשמחזיר לחצר ממנה הוציאה) לא איתעבידא מחשבתו (שהתכוון לפנותם מחצרו, לכן לא גזרו). הכא איתעבידא מחשבתו (וגזרו שמא פעם אחרת ישליכם לרשות הרבים).

שיטות הראשונים

הוציא ידו מליאה פירות לחוץ: מבואר מכל תירוצי הגמרא - (א) הוציא ידו למעלה מעשרה, תמיד מותר להחזיר⁹. (ב) הוציאה במזיד, אסור להחזיר אפילו לאותה חצר¹⁰.

הוציא ידו משחשיכה: כתבו **רמב"ן**, **רשב"א**, **ורא"ש**, דהא דמשמע שאם הוציאה במזיד אסור להחזירה אפילו לאותה חצר, היינו דוקא כשהוציאה מבעוד יום, שאי אפשר לבוא לידי איסור סקילה¹¹. אבל אם הוציאה משחשיכה, מותר להחזירה לאותה חצר¹². אבל מדברי **רש"י** נראה דאפילו הוציאה משחשיכה נמי אסור להחזירה¹³. **ורי"ף** ו**רמב"ם** סתמו

7. רש"י (לאפוקי מהתירוץ להלן שאינו כרמלית, ובכל זאת אסור מקנס בעלמא).

8. לאותה חצר שהוא עומד בתוכה מותר להחזירה; אבל לחצר אחרת הסמוכה לה, אסור לזרוקם. רש"י. וכתב רשב"א (ד' א', ד"ה מדשנינן): מדשנינן בקנסו שוגג אטו מזיד פליגי, והדר אמרינן איבע"א דכולי עלמא לא קנסינן שוגג אטו מזיד, אלמא להאי שינויא נמי בשוגג מוקמית לה, ובשוגג הוא דשרינן ליה לאהדורה לאותה חצר, אבל במזיד אפילו לאותה חצר אסור דקנסינן ליה, כדאמרינן לא קנסינן שוגג אטו מזיד, אלמא במזיד קנסינן.

9. שכן הגמרא מחלקת בתירוץ ראשון בין למטה מעשרה, ומעל עשרה. הרי שלמטה מעשרה אסור להחזיר בין בשוגג בין במזיד, ולמעלה מעשרה תמיד מותר להחזיר. התירוצים האחרים סוברים שגם למטה מעשרה לפעמים מותר להחזיר (כל תירוץ לפי דבריו). משמע שהתירוץ הראשון מחמיר יותר. ואם לתירוץ ראשון מותר למעלה מעשרה, כ"ש לשאר תירוצים. ע"פ ביאור הגר"א (או"ח שמח).

10. שכן לתירוץ הגמרא השני, כאן בשוגג כאן במזיד, וכן לתירוץ שאחריו (תירוץ שלפני אחרון) אידי ואידי בשוגג, ובקנסו שוגג אטו מזיד, וכן לתירוץ אחרון שג"כ מיירי בשוגג (כמו שהוכיח הרשב"א, הובא לעיל בהערה) לכל אלו התירוצים במזיד אסור להחזיר, אפילו לאותו חצר. ומשום כך לא הביא הרי"ף אלא רק את התירוץ האחרון שכולל כל התירוצים, שלכולם למעלה מעשרה מותר להחזיר, ובמזיד אסור אפילו לאותה חצר (ע"פ ביהגר"א או"ח שמח).

11. אפילו אם ישליך הפירות ברשות הרבים בשבת.

12. שאם יקנסוהו להיות ידו תלויה, שמא ישליך הפירות לארץ ויבוא לידי איסור סקילה. ולמדו כן מדאמר רב ביבי הדביק פת בתנור, התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי איסור סקילה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דבריהם. והשו"ע¹⁴ סתם כרש"י. ובשם ויש אומרים כתב כרמב"ן וסיעתו.

אדם שפשט ידו לחוץ, וחפץ בידו, וידו למטה משלושה: דעת רמב"ם, רז"ה, ורשב"א, שכיון שידו למטה משלושה, הוי כאילו הניחה בארץ, וחייב¹⁵. ודעת רבינו חננאל ור"ן, דכיון שגופו ברשות היחיד, ידו בתר גופו גריר. ולא חשיבא הנחה כל זמן שלא הניח החפץ בארץ¹⁶.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שמח)

א. הָיָה עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וְהוֹצִיא יָדוֹ מִלְּאָה פְּרוֹת לְרִשׁוֹת הַרְבִּים בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה, בְּשׁוֹגֵג, מִתֵּר לְהַחֲזִירָה לְאוֹתוֹ חֶצֶר וְאֶסוּר לְהוֹשִׁיטָה לְחֶצֶר אַחֵר; וְאִם בְּמִזִּיד, אֶסוּר אֶפְלוֹ לְהַחֲזִירָה לְאוֹתוֹ חֶצֶר. וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּהֵנִי מִלִּי כְּשֶׁהוֹצִיא מִבְּעוֹד יוֹם, אֲבָל אִם הוֹצִיאָה מִשְׁחֻשְׁכָּה מִתֵּר לְהַחֲזִירָה שְׁמָא יִשְׁלִיכֶם מִיָּדוֹ וְיָבֵא לְיָדֵי חַיִּיב חֲטָאת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהוֹצִיאָה לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֲבָל אִם הוֹצִיאָה לְכַרְמְלִית בְּכָל גֹּנָא מִתֵּר לְהַחֲזִירָה.

13. ולא דמי לההיא דהדביק פת בתנור, דהתם, אי לא שרינן לרדותה, על כרחך תגמר אפיית הפת ויתחייב; אבל הכא, אי בעי נקיט לפירי בידיה, ולא שדי להו לרשות הרבים. ב"י.
14. או"ח שמח.א. וראה בה"ל (ד"ה ויש אומרים) שמבאר דברי השו"ע, ודן בהם. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יג.כ). רא"ש (סי' ג). רמב"ן (ח' ג' ב', ד"ה ואסקינא). רשב"א (ד' א', ד"ה והלכך פסקא).
15. וכן דייק המגיד משנה מדברי הרמב"ם (הל' שבת יג.ח). ואע"פ שחפץ המונח באויר, אפילו למטה משלושה לא הוי הנחה (רמב"ם יג.טז, וש"ע סו"ס שנב), כאן שאוחזו בידו הרי הוא כמונח, ולא גרע מאחזתו הרוח משהו שכיון שהוא תוך ג' לרה"ר הוי מונח, ראה שבת ק' א' (ע"פ הערה במשנ"ב הוצ' עוז והדר).
16. והובאו שתי הדעות בב"ה"ל (שמז"א, ד"ה לחוץ). מקורות - רמב"ם (הל' שבת יג.ו). רז"ה (שבת לה ב ברי"ף, ד"ה המוציא). רבינו חננאל (שבת צ"ח א'). ר"ן (ח' שבת צ"ז א').